

Verslag

Gierzwaluwenactie Oud-Berchem — 01/02/2024 - 30/07/2024

Initiatiefnemer/uitvoerder: Didier El-Bacha (HOP.office architectuur / 18mm architecten BV)

Contact: gierzwaluw@hopoffice.be
+32 478 55 49 90

Ondersteuning

District Berchem
Vogelwerkgroep Ardea
Apus Team
Natuurpunt
Vogelbescherming Vlaanderen
Lauwereys BVBA

Introductie

Van april tot augustus zijn gierzwaluwen te vinden in Vlaanderen, tijdens koude periodes trekken ze terug tot zelfs in Zuid-Afrika. Ze brengen het grootste deel van hun leven door in de lucht, zelfs als ze slapen. Alleen tijdens het broedseizoen zitten ze op hun nesten. Ze geven de voorkeur aan broeden in holtes van gebouwen en onder daken, waar ze onze gebouwde omgeving zien als een rotsachtig landschap met diverse kieren en openingen om te nestelen.

Voor nestplaatsen is het belangrijk om te weten dat gierzwaluwen koloniebroeders zijn. Daarom is het raadzaam om minimaal een cluster van 5 tot maximaal 20 nestplaatsen te creëren, bij voorkeur in de noordoostelijke windrichting. Gierzwaluwen broeden graag op grote hoogte, waarbij nesten zelfs tot 40 meter hoogte kunnen worden ingemetseld. Blinde, monotone zijanten van gebouwen zijn het meest geschikt. Er moet een vrije aanvliegroute van minimaal 3 meter onder en voor de neststeen zijn, zonder obstakels zoals bomen en andere gebouwen. Bij het uitvliegen heeft een gierzwaluw namelijk eerst een val van enkele meters nodig voordat hij kan opstijgen.

Praktisch: Gierzwaluwen veroorzaken geen overlast. Ze laten geen sporen achter op de gevel. Het is niet nodig om de ingebouwde neststenen schoon te maken aangezien de gierzwaluw weinig nestmateriaal gebruikt.

DOELSTELLINGEN GIERZWALUWENACTIE:

- 1) Habitatverlies: Gierzwaluwen hebben specifieke nestplaatsen nodig, meestal in holtes van gebouwen, om te broeden en hun jongen groot te brengen. Echter, door modernisering en renovaties van gebouwen verdwijnen natuurlijke nestplekken (in spleten en kieren) steeds meer. Het voorzien van nestkasten compenseert dit verlies aan natuurlijke broedplaatsen en helpt de populatie van gierzwaluwen te behouden.
- 2) Bewustwording: Door een infomoment te organiseren, kunnen buurtbewoners worden gesensibiliseerd over de problemen waarmee gierzwaluwen worden geconfronteerd en hoe ze kunnen helpen. Mensen kunnen leren over de levenscyclus van gierzwaluwen, waarom ze belangrijk zijn voor het ecosysteem, en welke acties ze kunnen ondernemen om deze vogels te ondersteunen, zoals het plaatsen van nestkasten.
- 3) Ecologisch evenwicht: Gierzwaluwen spelen een belangrijke rol in het ecologische evenwicht door zich te voeden met insecten, zoals muggen en vliegen. Door het behoud van hun populatie helpen we dus indirect ook bij het reguleren van insectenpopulaties, wat gunstig is voor het milieu en de menselijke gezondheid.
- 4) Educatie en betrokkenheid: Het behoud van gierzwaluwen biedt een uitstekende gelegenheid voor educatie en betrokkenheid van de gemeenschap. Door mensen bewust te maken van de levenswijze, habitatbehoeften en uitdagingen waarmee gierzwaluwen worden geconfronteerd, kunnen we de band tussen de mens en de natuur versterken. Door mensen te betrekken bij het plaatsen van nestkasten en het monitoren van gierzwaluwpopulaties, kunnen we een gevoel van verantwoordelijkheid en trots in de gemeenschap creëren voor het behoud van deze prachtige vogels.

Wat waren de voorwaarden voor de mensen die wensen deel te nemen aan deze actie?

Het infomoment was voor iedereen toegankelijk, hieraan werden geen voorwaarden gesteld. De mensen die zich effectief inschreven voor het plaatsen van een nestkast dienden aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- 1) men moet inwoner zijn van Berchem; de focus ligt in Oud-Berchem gezien we clusters trachtten te vormen, maar ook zij die zich engageren om een nestkast te plaatsen ver buiten de 'focuszone' zal op z'n minst info krijgen omtrent het nut van het plaatsen van een nestkast. (Mocht de gierzwaluw niet voorkomen of heeft de woning weinig kans op potentie tot succes dan zullen we dat ook zo communiceren en eventueel advies verlenen indien zij bijvoorbeeld kunnen inzetten op een andere kwetsbare vogel, zoals de huismus.)
- 2) men dient over een geschikte gevel te beschikken; zowel op vlak van oriëntatie (noord, noord-oost & oost gericht)
- 3) men is bereid hun deel van de groepsaankoop van nestkasten bij te dragen; dit is momenteel geraamd op €50 per nestkast, bij hogere afname kan dit lager liggen.
- 4) men is eigenaar van de woning; indien huurder dient men een akkoord tussen huurder & verhuurder voor te leggen
- 5) men is verantwoordelijk voor het parkeerverbod of een vrije ruimte; om de plaatsing van de nestkast met hoogtewerker mogelijk te maken

De verbintenis werd aangegaan door zich in te schrijven via het inschrijvingsformulier (op het infomoment en online) of formeel te bevestigen via mail dat men een nestkast wens te plaatsen. De voorwaarden die hierboven zijn opgesomt werden beschreven als algemene voorwaarde bij inschrijven. Wanneer men de betaling van de aankoop van hun nestkast hadden overgeschreven gaven wij bevestiging voor plaatsing en bezorgden we hen de nodige instructies en planning.

Doelgroep

De doelgroep voor het infomoment zijn de buurtbewoners van Berchem. De focus van de actie ligt echter wél op Oud-Berchem, dit kan als voorbeeld beschouwd worden voor eventuele latere acties in andere stadsdelen. Hoewel we geloven dat de info die men krijgt tijdens het infomoment ook als sensibilisering kan worden beschouwd aangezien er een directe link is met de aanwezige gierzwalwpopulatie en het kaderen van de problematiek van het verlies van natuurlijke habitatsvormen een cruciaal probleem is voor het voortbestaan van de gierzwaluw in onze (ruime) regio.

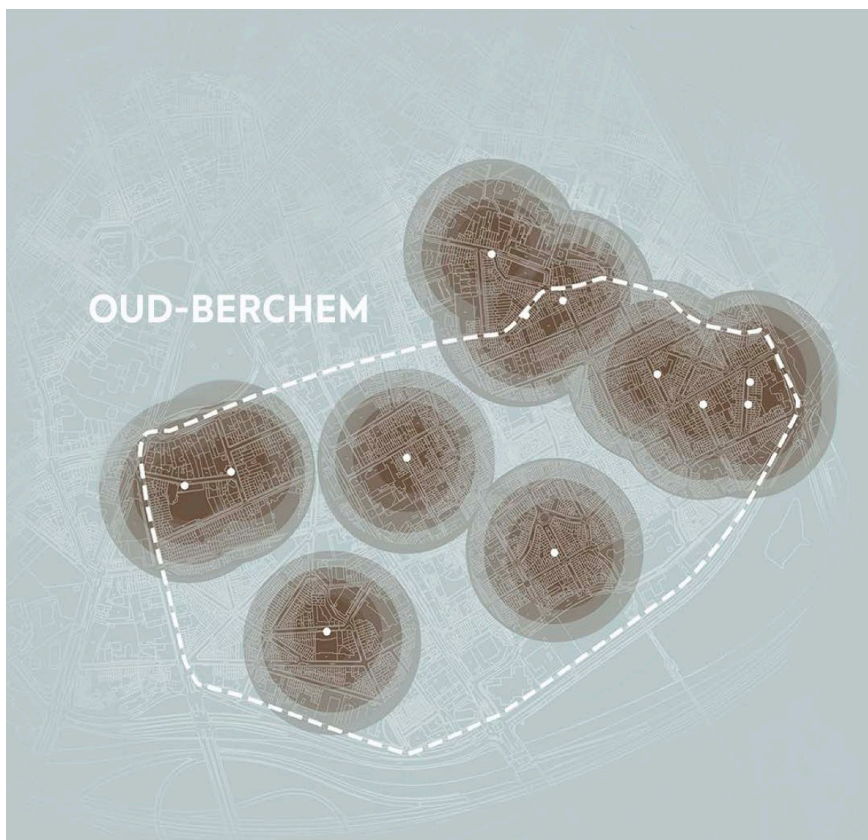
Plaatsing

De plaatsing verliep over meerdere dagen. Initieel werd 1 weekend als voldoende ingeschat. Echter werd het werken met een hoogtewerker, de nodige tijd om te parkeren, zich te manoeuvreren in de straten en de hoogtewerker te installeren onderschat, waardoor 8 nestkasten per dag een limiet bleek te vormen.

Clusters

Elke kolonie van gierzwaluwen bestaan uit 4 tot maximaal 20 broedende vogels.

De focus van de actie ligt daarom op Oud-Berchem. Echter staan we ook open voor eventuele geschikte gevels die buiten deze zone liggen, aangezien de overbruggende afstand van een broedgeval tot een ander broedgeval van dezelfde kolonie binnen een staal kan liggen van 700m.

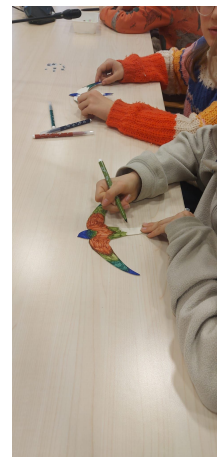
VERLOOP GIERZWALUWENACTIE

De gierzwaluwenactie ging verder dan alleen nestkasten plaatsen. Het bracht de mensen samen en informeerde velen over deze bijzondere vogel en zijn verlies van natuurlijke habitats. In het kader van een breder en gedragen verloop organiseerden we volgende momenten:

12 maart 2024 — Presentatie Gierzwaluwenactie Districtsraad Berchem

20 maart 2024 — Presentatie Gierzwaluwenactie kinderdistrictsraad Berchem

Maart-april 2024 — flyeren voor publiek infomoment Gierzwaluwenactie Oud-Berchem

OFFICIELE UITNODIGING

V.U. Didier El-Bacha – HOP.office architectuur – Guldenvliesstraat 58, 2600 Berchem – hopoffice.be – gierzwaluw@hopoffice.be
Foto gierzwaluw © Robert Booth

UITNODIGING

GIERZWALUW INFOMOMENT

In kader van de gierzwaluwenactie te Oud-Berchem
zaterdag 27 april 2024 om 18:30
op het Frans van Hombeeckplein

HOP.office
architecture & nature habitats

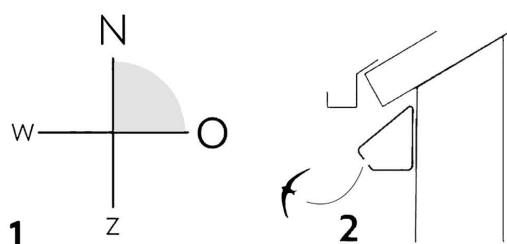
UITNODIGING

nodigen jou graag uit om het infomoment van de gierzwaluwenactie in Oud-Berchem bij te wonen.

Op deze speciale dag nodigen we alle buurtbewoners uit om te komen en te vliegen over de fascinerende gierzwaluw die deze zomer over Oud-Berchem vliegt. Van verrekijkers en telescopen voorzien, heb je alle kansen om de gierzwaluw van dichtbij te bewonderen.

Waarom de gierzwaluwen zo belangrijk zijn voor onze stad, leer je daarbuiten en leer hoe je hen kunt helpen door het bouwen van een gierzwaluwen nestkast. Voornaamste redenen zijn het beschikken van een noord-oost gevel en een grote troef is het hebben van een goot (goot) of kroonlijst. Ook als je geen nestkast kunt bouwen, ben je meer dan welkom om samen met alle buurtbewoners meer te weten te komen over de gierzwaluw en hoe we hen kunnen helpen.

Uniek infomoment niet en tot dan!

HOP.office
architecture & nature habitats

LAUWEREYS

Flyerzones met vrijwilligers: opdeling zones in Oud-Berchem

Oud-Berchem verdeeld in 6 'flyerzones'.

27 april 2024 — Infosessie Gierzwaluwenactie Oud-Berchem
FRANS VAN HOMBEECKPLEIN — 18:30 - 21:00

Tijdens het infomoment kwamen maar liefst 50 à 60 buurtbewoners en sympathisanten opdagen.

De gierzwaluwexpert van het Apus team Johan Kempeneers, collega-ornitholoog Joris Van Reusel en ikzelf, Didier El-Bacha lichtte de de gierzwaluwenactie toe en lieten de aanwezigen kennis maken met de gierzwaluw. Wonderbaarlijk dook diezelfde dag de gierzwaluw voor het eerst op in Oud-Berchem. Zelfs de gierzwaluwexpert had de gierzwaluw dit jaar nog niet gezien en was verstomd.

We toonden opgezette gierzwaluwen, hun nest, hun eieren en hun uitwerpselen. Dankzij vrijwilligers van Vogelbescherming Vlaanderen, Vogelwerkgroep Ardea en Natuurpunt konden we aan dit beschermd materiaal geraken en hadden we ook een stand met allerlei gratis brochures die konden meegegeven worden met de geïnteresseerde bewoners.

Verder konden buurtbewoners uit Berchem zich inschrijven om een gierzwaluwnestkast te laten ophangen of een beoordeling te krijgen of hun woning geschikt om een gierzwaluwnestkast op te hangen. De inschrijvingen konden gebeuren via de digitale QR-code die te zien was op de 2 banners die werden opgehangen tijdens het infomoment, ofwel konden geïnteresseerden zich inschrijven via een afgedrukte inschrijvingsformulier die we ter plekke voorzagen.

Imposante gierzwaluw (foto van Robert Booth) te zien op de 2 banners tijdens het infomoment

Het arriveren van de gierzwaluwen tijdens het infomoment

Gierzwaluw infomoment

In kader van de gierzwaluwenactie te Oud-Berchem
zaterdag 27 april 2024 om 18:30
op het **Frans van Hombeeckplein**

HOPoffice
architecture & nature habitats

LAUWEREYS

Initiatiefnemer: Didier El-Bacha (HOPoffice architectuur)
Foto gierzwaluw © Robert Booth

Inschrijvingsformulier

In kader van de gierzwaluwenactie te Oud-Berchem

Schrijf je in:

- A) voor het plaatsen van een gierzwaluwkast (kostprijs €50 per stuk)
- B) om een beoordeling te ontvangen indien jouw woning geschikt is
- C) voor het bekomen van meer informatie
- D) om op de hoogte gehouden te worden van de actie

vragen? stel ze via mail aan: gierzwaluw@hopoffice.be

HOPoffice
architecture & nature habitats

LAUWEREYS

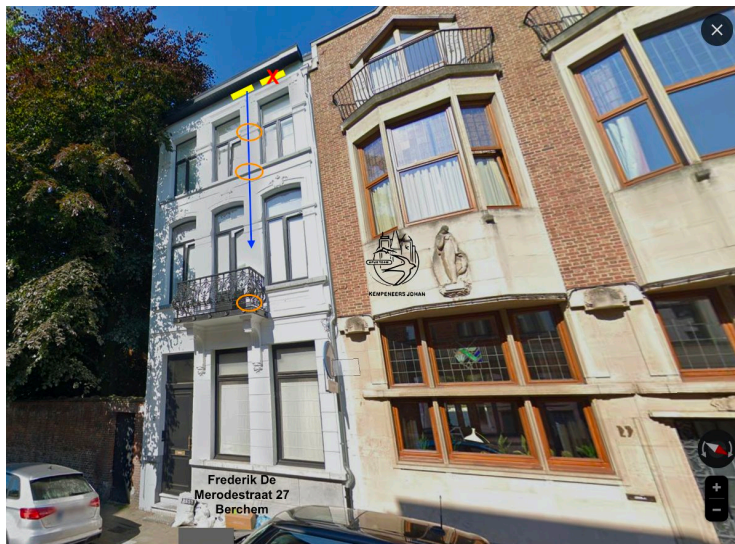

Initiatiefnemer: Didier El-Bacha (HOPoffice architectuur)
Foto gierzwaluw © Robert Booth

Infobanner voor digitale communicatie
Deze werden gedeeld via de kanalen van District Berchem, Natuarpunt en Vogelbescherming Vlaanderen

Beoordeling

Elke bewoner die zich inschreef moest zijn/haar adres doorgeven. Op basis hiervan werd door de gierzwaluwxpert, Johan Kempeneers een beoordeling gemaakt op basis van oriëntatie, typologie, hoogte en mogelijke obstakels. De bewoners werden hiervan via mail op de hoogte gesteld en de mogelijke voorkeursposities werden op hun gevel ingetekend.

Voorbeeld beoordeling
Frederik De Merodestraat 27

Voorbeeld beoordeling
Onze-Lieve-Vrouwstraat 24

Uitwerking plaatsing gierzwaluwnestkasten

Er schreven zich in de periode tussen 27 april en 4 mei uiteindelijk 24 mensen in. Van deze 24 mensen werden er 8 panden geschikt bevonden om de gierzwaluwnestkasten op te hangen. Aangezien de grote hoeveelheid nestkasten hebben we de plaatsing verspreid over 3 dagen waaronder 1 weekend.

Het plaatsingsweekend werd bepaald op 18 & 19 mei en als bijkomende plaatsingsdag werd voor latere ingeschrevenen 17 juli uitgekozen.

Dit op volgende adressen en data:

18 mei:

Bindstraat 21 — 2 nestkasten

Uitbreidingstraat 252 (School De Kring) — 4 nestkasten (waarvan 2 geschonken door District Berchem)

Turkooisstraat 25 — 1 nestkast

19 mei:

Belpairestraat 73-75 — 3 nestkasten

Oogststraat 1 — 3 nestkasten

Onze-Lieve-Vrouwstraat 24 — 1 nestkast

17 juli:

Jan Breydelstraat 32 — 2 nestkasten

De Merodelei 1 — 12 nestkasten

> In totaal werden er 28 gierzwaluwnestkasten opgehangen

Beeldenrapportage plaatsing gierwaluwnestkasten

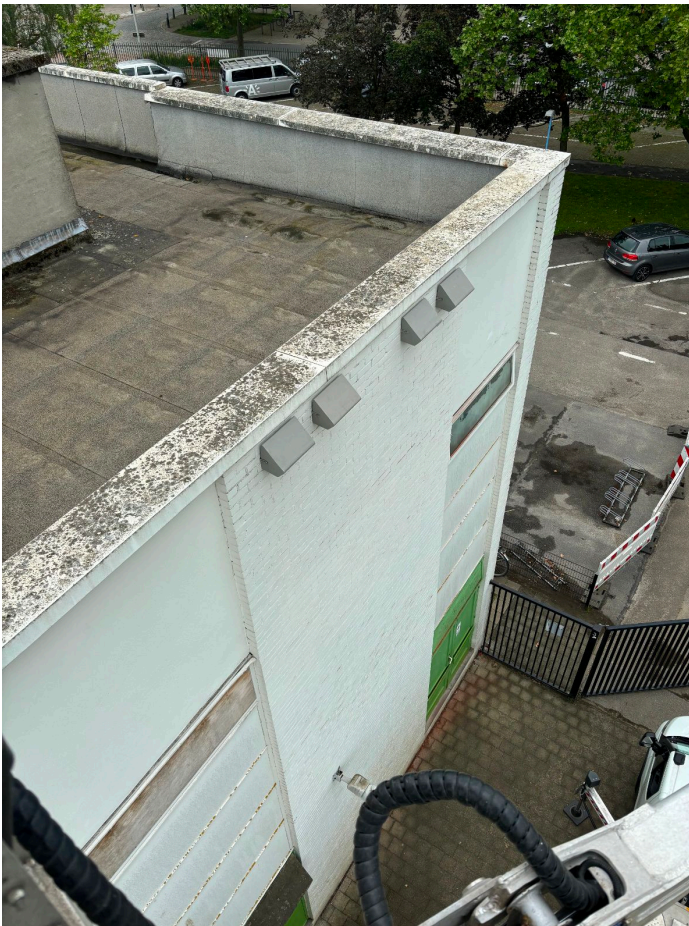
Met de hoogtewerker in de smalle straten van Berchem

Interview met regionaal nieuwszender ATV
tijdens plaatsing 2 nestkasten te Bindstraat 21

Resultaat 2 nestkasten te Bindstraat 21

Resultaat 4 nestkasten te school De Kring

Plaatsing 1 nestkast te Turkooisstraat 25

Resultaat 3 nestkasten Belpairestraat 73-75

Resultaat 1 nestkast Onze-Lieve-Vrouwstraat 24

Resultaat 3 nestkasten Oogststraat 1

De plaatsing van de 12 nestkasten te De Merodelei 1 liep niet van een leien dakje. Aangezien het pand ligt in een cultuurhistorisch erfgoedwaardige zone in Berchem dienden we hiervoor een aanvraag in te dienen bij het agentschap Onroerend Erfgoed.

Dit resulteerde in de eis dat de nestkasten in een kleur moesten worden geschilderd en symmetrisch moesten opgesteld worden in lijn met de bestaande zandstenen stroken. Dit impliceerde dus in het ontwikkelen van gelijkaardige nestkasten die moesten worden geschilderd in plaats van de originele grijze gierzwaluwnestkasten die we voorhanden hadden.

Resultaat 2 nestkasten Jan Breydelstraat 32

Resultaat 12 nestkasten De Merodelei 1